

HC 6A, 12-03-2018; Uitleg

Rechterlijke uitleg

Rechterlijke uitleg is onvermijdelijk, het is namelijk nodig om te begrijpen wat de inhoud van een overeenkomst is. Dit kan worden uitgelegd aan de hand van een aantal casussen die hieronder geïllustreerd zullen worden.

- De koop van een auto: stel een auto wordt gekocht voor €10.000. De koopprijs moet uiterlijk betaald worden op 31 mei 2017. In de overeenkomst staat: “Bij te late levering is de verkoper een boete verschuldigd van €7.500. De koper verkoopt de auto namelijk weer door, dus hij loopt schade op bij te late levering.” Stel, de koper zegt dat de verkoper de boete niet hoeft te betalen. Geldt de clause uit de overeenkomst dan niet? Hoe moet je dit nou uitleggen?
- Een ander voorbeeld, er is een internationale overeenkomst tussen een Nederlands bedrijf en een Duits bedrijf. In de overeenkomst staat: “Bij geschillen is de rechtbank Amsterdam bevoegd”. De vraag is hier hoe je dit moet lezen. Is de rechtbank Amsterdam exclusief bevoegd of is deze rechtbank steeds medebevoegd?
- In een overeenkomst staat het beding: “Partijen [zullen] over en weer finaal gekwetten zijn en niets meer van elkaar te vorderen hebben betreffende schade als gevolg van geïnduceerde aardbevingen of daaraan gerelateerde vorderingen.” Dit is een vaststellingsovereenkomst tussen de NAM en burgers in Groningen. De overeenkomst heeft het doel om de onenigheid tussen de partijen definitief op te lossen. De advocaten van de burgers vorderden daarnaast smartengeld. Volgens de NAM kon dit niet omdat zij al de vaststellingsovereenkomst hadden gesloten. De burgers wisten dit niet. Het was vastgesteld door de advocaten van de NAM, terwijl de burgers geen juridische kennis hadden en ze werden op dat moment niet bijgestaan door een advocaat. In de bepaling stond niet duidelijk dat de burgers geen smartengeld meer mochten vorderen. De rechter stelde daarom vast dat door uitleg vast kwam te staan dat de burgers alsnog smartengeld konden vorderen.
- Een voorbeeld over transport: X transporteert in opdracht van Y goederen per schip van China naar Rotterdam. Plotseling sluit Egypte echter het Suezkanaal af. Kan X nu de overeenkomst ontbinden?

In deze casussen is dus te zien dat overeenkomsten vaak niet duidelijk zijn. Daarom moeten overeenkomsten worden uitgelegd. Daarnaast kunnen overeenkomsten ontbonden worden. In dit college zal uitgelegd worden hoe de uitleg van een overeenkomst en de ontbinding van een overeenkomst werkt.

Spanning tussen 3 idealen

Er zijn drie idealen waarvan men wilt dat ze worden nageleefd in het overeenkomstenrecht, namelijk partijautonomie, vrijheid en rechtvaardigheid. Ten eerste is er dus partijautonomie. Men vindt het namelijk belangrijk dat partijen zelf hun overeenkomst vormgeven. Aan de andere kant staat de rechtvaardigheid. Je wilt namelijk niet dat een partij zonder juridische kennis slachtoffer wordt van een overeenkomst. Ten slotte heb je ook de efficiëntie. Het is namelijk het meest efficiënt dat mensen bij het sluiten van een overeenkomst bij worden gestaan door een advocaat. Maar dat brengt natuurlijk weer ontzettend veel kosten met zich mee. Er is dus spanning tussen vrijheid, rechtvaardigheid en efficiëntie.

Uitleg: beperking invloed rechter

- Art. 11 Wet Algemeene Bepalingen (1829): “De regter moet volgens de wet regt spreken: hij mag in geen geval de innerlijke waarde of billijkheid der wet beoordelen.”
- Art. 1378 oud BW: Van een overeenkomst mag niet door uitlegging afgeweken worden indien de bewoordingen duidelijk zijn.

Het probleem is dus vaak dat je niet weet of een bepaling voldoende duidelijk is, of dat uitleg vereist is. Objectieve uitleg biedt een uitkomst voor dit probleem. Daardoor is er namelijk minder inmenging door de rechter.

Rechtsgevolgen overeenkomsten (6:248 lid 1)

Overeenkomsten hebben rechtsgevolgen. Deze rechtsgevolgen vloeien niet alleen voort uit de partijafsprake. De partijafsprake staat echter wel voorop, maar als ergens niet in is voorzien is het mogelijk de leemte op te vullen door de wet, de gewoonte en de redelijkheid en billijkheid. De inhoud van een overeenkomst bestaat dus uit:

- dat wat is overeengekomen tussen partijen;
- dat wat naar de aard van de overeenkomst voortvloeit uit:
  - de wet;
  - de gewoonte;
  - de redelijkheid en billijkheid (R&B).

Uitleg van overeenkomsten

Bij de uitleg van een overeenkomst moet er ten eerste gekeken worden naar wat partijen zijn overeengekomen. De uitleg van de gemaakte afspraken. Hier is een onderscheid te maken tussen uitdrukkelijke of stilzwijgende afspraken en schriftelijke of mondelinge afspraken.

Stel dit staat in een overeenkomst: “Deze distributieovereenkomst geldt voor een periode van 4 jaar gerekend vanaf het moment van ondertekening.” Na het verlopen van deze termijn gaan de partijen gewoon nog verder alsof deze bepaling niet bestaat, kan je dan uitleggen dat partijen stilzwijgend zijn overeengekomen dat de overeenkomst voor 4 jaar is verlengd? Dit zou in dit geval inderdaad de uitleg zijn. Uit de houding van de partijen blijkt namelijk deze stilzwijgende afspraak.

Haviltexnorm

Ermes en Langerwerf verkochten aan Haviltex B.V. een machine die gemaakt was voor het snijden van piepschuim. In de koopovereenkomst stond een beding dat ertoe strekte dat Haviltex de machine tot het einde van het jaar terug mocht geven. Als Haviltex dat zou doen dan zou de koopovereenkomst ontbonden worden. Haviltex zou dan het bedrag terugkrijgen wat hij voor de machine had betaald. Na enige tijd wilde Haviltex de machine teruggeven zodat hij het geld terug zou krijgen. Haviltex gaf echter geen goede reden aan waarom hij de koop om wilde draaien, dus de verkopers gingen niet akkoord. De verkopers stelden dat het niet hun bedoeling was geweest om een mogelijkheid te bieden aan Haviltex om de koopovereenkomst te ontbinden zonder goede reden. Haviltex stelde echter dat in het beding alleen stond dat de machine binnen een bepaalde tijd kon worden teruggegeven. In het beding stond inderdaad niet dat er een goede reden nodig was voor ontbinding. De rechtsvraag: mocht Haviltex de machine teruggeven zonder een goede reden of mocht dit niet? Rechtsoverweging: dit beding is uit te leggen op twee manieren:

- Het is een ontbindingsbeding: Haviltex B.V. hoeft het restant van de koopprijs dan niet te betalen.
- Het is een terugkoopbeding: de koper heeft dan het recht om de machine weer terug te verkopen aan de oorspronkelijke verkoper. De eerdere overeenkomst blijft geldig. Haviltex moet dan wel het restant van de koopprijs betalen.

Het zou natuurlijk erg raar zijn als Haviltex de machine opeens zonder reden terug zou kunnen geven. Haviltex heeft de machine namelijk al een hele tijd gebruikt waardoor de machine is gedaald in waarde. Volgens het gerechtshof was er sprake van een ontbindingsbeding. De HR was het hier niet mee eens. Volgens de HR stond bij de totstandkoming van een overeenkomst namelijk de bedoeling van partijen centraal, en niet de letterlijke tekst. Volgens de HR: “komt het immers aan op de zin die partijen in de gegeven omstandigheden over en weer redelijkerwijs aan deze bepalingen mochten toekennen en op hetgeen zij te dien aanzien redelijkerwijs van elkaar mochten verwachten.” Daarnaast zijn de kennis van het recht, de gewoonten en de maatschappelijke positie van partijen belangrijk. De rechtsregel: bij de totstandkoming van een overeenkomst staat niet de letterlijke uitleg centraal, maar de bedoeling van partijen.

Haviltexnorm

Omstandigheden die relevant zijn voor vraag of partijen mochten vertrouwen op een bepaalde uitleg (deze opsomming is niet limitatief).

- De maatschappelijke kring waartoe partijen behoren. Bijvoorbeeld als partijen zaken doen in

- een bepaalde branche waar termen op een bepaalde manier worden opgevat.
- De rechtskennis die van partijen kan worden verwacht. Als partijen rechtskennis hebben dan weten ze natuurlijk beter wat hun afspraak inhoudt.
- De aannemelijkheid van de gevolgen van een bepaalde uitleg.

Engeland en de VS

In Engeland en in de VS wordt er een andere uitleg gegeven aan een overeenkomst. De tekst van het contract geldt. Als je het niet duidelijk op schrijft, dan is dat je eigen probleem. Overeenkomsten worden dus letterlijk uitgelegd. Er is dan geen ruimte voor de redelijkheid en billijkheid.

Toepassing van de Haviltexnorm

HR NJ 2006/378. In deze casus is P, polygram, aansprakelijk jegens zijn bokstrainer E, Eastwood, wegens belediging in een door P uitgebrachte film. Dit bedrag loopt op tot £560.000. P doet een beroep op zijn verzekering. Hij was verzekerd bij Phillips. Volgens Phillips gold deze verzekering alleen bij "accidents". P voerde aan dat zijn aansprakelijkheid jegens zijn bokstrainer een "accident" was. Volgens de HR mocht "accident" niet worden opgevat als aansprakelijkheid door belediging.

CAO-norm

HR 17-9-1993, NJ 1994/173, Gerritse/HAS. Het volgende stond beschreven in de overeenkomst tussen Gerritse en HAS: "Werknemers, die door eigen toedoen, door onbekwaamheid (...), worden geplaatst in een lager ingedeelde functie, worden in de overeenkomende lagere salarisschaal ingedeeld (...)." Heeft de werkgever de bevoegdheid om de werknemer in een lagere functie te plaatsen? De HR zei hierover: "Voor de uitleg zijn de bewoordingen van de desbetreffende bepaling, gelezen in het licht van de gehele tekst van die overeenkomst, in beginsel van doorslaggevende betekenis." De bewoordingen zijn dus van groot belang. De werknemer mocht dus in dit geval niet in een lagere functie worden geplaatst. Dit is dus anders dan Haviltex waar alle omstandigheden van het geval van belang zijn. Hier werd echter gekeken naar de tekst van de overeenkomst. De reden hiervoor is dat een werknemer niet zelf kan meebeslissen over de inhoud van een CAO. Deze situatie was erg verwarrend voor juristen. Wanneer geldt nou welke norm?

Verhouding Haviltexnorm en CAO-norm I

HR 20-2-2004, NJ 2005/493, DSM/Fox. In deze kwestie ging het om de uitleg van het pensioenreglement. Een werknemer was arbeidsongeschikt geworden. Daarna is hij weer aan het werk gegaan. Het bedrijf waar hij werkte had een spaarregeling. Daarnaast kreeg hij ook pensioen van DSM. Volgens DSM is het geld wat hij uit de spaarrekening kreeg pensioen. Daarom wilde ze mindering brengen in het pensioen. Is een individuele spaarregeling uit hoofde van de Wet sociale werkvoorziening 'pensioen'? Bij de uitleg van deze tekst stelde de HR dat de cao-norm en de Haviltexnorm geen twee aparte normen zijn, maar één norm: de Haviltex- en CAO-norm. Volgens de HR zijn bij de uitleg van een schriftelijk contract alle omstandigheden van het concrete geval van belang. Hierbij spelen de eisen van redelijkheid en billijkheid een belangrijke rol. Er mag dus niet een uitsluitend letterlijk uitleg plaatsvinden. Deze norm is in bepaalde gevallen uitgewerkt in de Haviltexnorm en voor bepaalde andere gevallen in de CAO-norm. De conclusie is dus dat er niet 2 normen waren maar 1 norm. Dit was voor juristen erg onduidelijk.

Verhouding Haviltexnorm en CAO-norm II

HR 19-1-2007, NJ 2007/575, Meyer Europe/Pont Meijer. Hier was er een aandelenoverdracht, SPA. In de overeenkomst stond een vrijwaringsclausule die ertoe strekte dat de verkoper, Meyer Europe, de koper, Pont Meijer, schadeloos zou stellen voor vennootschapsbelasting "as of 1 April 1998". Viel de vennootschapsbelasting die Pont Meijer ontving in november 1998 nu onder de clausule of niet? De vraag is hier of "as of" 'op' of 'vanaf' betekend. De HR besloot: "Onder omstandigheden mag als uitgangspunt beslissend gewicht worden toegekend aan de taalkundige betekenis." Maar welke omstandigheden worden dan bedoeld? Een uitgangspunt daarvoor is volgens de HR:

- "de betwiste clausule is onderdeel van schriftelijk, gedetailleerd en uitgebreid contract";
- "over de betwiste clausule is grondig onderhandeld";
- "de partijen zijn grote ondernemingen";

➤ “de partijen hebben deskundigen ingeschakeld”.
Dit arrest maakte het voor de juristen nog onduidelijker.

Lundiform/Mexx

In deze casus sluiten Lundiform en Mexx een overeenkomst met betrekking tot goederen voor de inrichting van winkels die Mexx gaat openen. Mexx had aan Lundiform verklaard 36 winkels te gaan openen en voor deze winkels spullen af te nemen van Lundiform. Ineens wilt Mexx hier niet meer aan voldoen. Vervolgens vordert Lundiform 2 miljoen euro van Mexx. Art. 9.1 is hier van belang: “This Agreement constitutes the entire agreement between the parties and supersedes any earlier written or oral arrangements and agreements made between the parties.” Volgens het Hof moet het uitgangspunt zijn dat het om een “commerciële overeenkomst gaat, gesloten tussen professioneel opererende partijen die over de inhoud van de overeenkomst hebben onderhandeld, terwijl de overeenkomst ertoe strekt de wederzijdse rechten en verplichtingen nauwkeurig vast te leggen”. Aan de taalkundige betekenis komt onder deze omstandigheden veel betekenis toe. De HR zei over de ‘Entire Agreement Clause’ dat de betekenis die aan de clause toekomt, afhangt van de omstandigheden van het geval. Verklaringen of gedragingen van voor de overeenkomst kunnen van belang zijn voor de uitleg van de overeenkomst. Dat laatste is belangrijk bij dit arrest. De gedragingen kunnen dus van groot belang zijn.

Maatstaven voor uitleg

De HR heeft een paar maatstaven gevormd:

- “Kopjes bij clauses dienen uitsluitend voor het leesgemak en hebben geen interpretatieve waarde.”;
- “Voor de uitleg is de Engelse versie van deze overeenkomst beslissend.”;
- “De wet bevat soms uitlegeregels, bijv. art. 6:238 lid 2 BW en art. 6:219 lid 3 BW”.

Redelijkheid en billijkheid

In een casus stelt de wet vast wat de redelijkheid en billijkheid in een situatie bepalen met de hulp van art. 3:12 BW. Dit wordt tevens vastgesteld door de algemeen erkende rechtsbeginselen; de rechtsovertuiging die in Nederland heersen; de maatschappelijke en persoonlijke belangen. N.B. Deze maatstaven hebben geen onderlinge rangorde! De redelijkheid en billijkheid is een objectief begrip.

Werking redelijkheid en billijkheid

De redelijkheid en billijkheid hebben een aanvullende werking, ex. art. 6:248 lid 1 BW. Het vult de leemte in een overeenkomst op. Daarnaast heeft het een beperkende (ook wel derogerende, synoniem) werking, ex. art. 6:248 lid 2 BW. Deze werking heeft het effect dat een contractueel beding niet van toepassing is. Het beding is er dan wel, maar je mag het niet gebruiken in de concrete omstandigheden van het geval. Dat zou namelijk onaanvaardbaar zijn. N.B. Iets is niet snel onaanvaardbaar!

Aanvullende werking, ex. art. 6:248 lid 1 BW

HR 16 december 1977, NJ 1978, 156. Deze casus gaat over de overeenkomst tussen een huisarts en een ziekenfonds. In de overeenkomst was er niets geregeld over de opzegging van de overeenkomst. Er was op dit vlak dus een leemte. De vraag die hier speelt is of het ziekenfonds de overeenkomst mocht opzeggen wegens bewuste wanprestatie door de huisarts. Volgens de HR kan uit de redelijkheid en billijkheid voortvloeien dat opzegging mogelijk is. Met name in de omstandigheid dat de wanprestatie van de huisarts zodanig was dat hij naar redelijkheid en billijkheid geen onbeperkte instandhouding van de overeenkomst mocht verwachten.

Beperkende werking, ex. art. 6:248 lid 2 BW

De beperkende werking wordt geïllustreerd in het arrest Saladin/HBU. In deze zaak adviseert HBU Saladin uit eigen beweging om aandelen te kopen. Volgens HBU was het een buitenkans en helemaal veilig. De aandelen bleken echter waardeloos. Vervolgens vordert Saladin schadevergoeding van HBU. HBU doet een beroep op een exoneratiebeding. Volgens de HR kan ook bij afwezigheid van kwade trouw een beroep op een exoneratiebeding naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar zijn. Relevante omstandigheden hierbij zijn (deze opsomming is niet limitatief):

- de zwaarte van de schuld van HBU en het gewicht betrokken belangen;
- de aard en de inhoud van de overeenkomst;
- de maatschappelijke positie van partijen en hun en onderlinge verhouding;
- de wijze waarop het beding tot stand is gekomen;
- de mate waarin Saladin (de wederpartij) zich bewust was van de strekking van het beding;

Of er sprake is van onaanvaardbaarheid is een feitelijke vraag. In dit arrest verwees de HR voor de beantwoording van deze vraag de zaak naar het gerechtshof. Het gerechtshof oordeelde hier dat een beroep op het beding mogelijk is.

Kuunders/Swinkels

Swinkels is aan het werk als elektricien bij Kuunders. Swinkels zet het alarm uit in de varkensstal van Kuunders. Hierdoor heeft Swinkels niet door dat de ventilatoren in zijn stal niet werken. Als gevolg hiervan stikken 764 van de 900 mestvarkens van Kuunders. Kuunders vordert een schadevergoeding van Swinkels. Vervolgens beroept Swinkels zich op een exonatiebeding in de algemene voorwaarden. Is een beroep hierop onaanvaardbaar in deze situatie? Het Hof antwoorde ontkennend. Er was namelijk geen sprake van opzet of bewuste roekeloosheid door Swinkels. De HR oordeelde dat er bij onaanvaardbaarheid meestal sprake is van opzet of bewuste roekeloosheid. Maar de andere omstandigheden van het geval zijn ook relevant. Daaronder valt bijvoorbeeld: hoe verwijtbaar het verzuim is, wat de gevolgen zijn en of de schade wordt gedekt door de verzekering.

Wijziging van omstandigheden

De omstandigheden kunnen ineens drastisch wijzigen waardoor iemand een overeenkomst bijvoorbeeld ongedaan wilt maken. Een voorbeeld hiervan: H huurt een flat om uitzicht te hebben op de kroning van Edward VII. Edward VII wordt echter ziek. Als gevolg hiervan gaat de plechtigheid niet door. Moet H nu de huur betalen? De rechter besloot in deze situatie dat de huur niet betaald hoefde te worden. De fundering van het contract is nu immers weg.

Onvoorziene omstandigheden, ex. art. 6:258 lid 1 en 2 BW

Een situatie kan zich voordoen waarin de rechter een overeenkomst wijzigt of ontbindt wegens onvoorziene omstandigheden. De vereisten daarvoor zijn als volgt:

- De wederpartij mag naar de maatstaf van redelijkheid en billijkheid geen ongewijzigde instandhouding van de overeenkomst verwachten.
- Een van de partijen verzoekt wijziging of ontbinding van de overeenkomst bij de rechter.
- Voor een geslaagd beroep kan het niet zo zijn dat de omstandigheid voor rekening komt van degene die zich erop beroept.
- Er staat in dit artikel niet dat de instandhouding van de redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar moet zijn. N.B. Dit wordt wel bedoeld!

Een onvoorziene omstandigheid betekent niet dat het niet te voorzien was. Het betekent enkel dat partijen er niets over bedingt hebben in de overeenkomst. Vereist voor een beroep is dat de omstandigheden dateren van na de sluiting van de overeenkomst. Het moeten dus toekomstige omstandigheden zijn. De rechter heeft een grote terughoudend bij toepassing van dit artikel. Uit lid 2 blijkt dat prijswijzigingen en veranderingen in waarde van valuta niet gelden als onvoorziene omstandigheden.

Een casus m.b.t. onvoorziene omstandigheden

Hof Arnhem RCR 2010/82. In deze casus sluit A een pachtovereenkomst met B met betrekking tot een stuk grond waarop hij varkens fokte. Per 1 januari kwam er echter een wijziging in het Varkensbesluit. Het gevolg hiervan is dat A de gepachte stal moest aanpassen. De kosten liepen op tot €74.525. Vervolgens stopt A te betalen voor de pacht. A voert geen constructief overleg met B hierover. B begint een procedure tegen A. Volgens A moet de overeenkomst worden ontbonden wegens onvoorziene omstandigheden. De rechter gaat hier in het midden zitten zodat beide partijen evenveel nadeel hebben.

Verhouding tussen art. 6:228 BW, art. 6:248 BW en art. 6:258 BW

Bij een enkel toekomstige omstandigheid is er sprake van art. 6:258 BW. In geval van dwaling is er een al bestaande omstandigheid. Er kan dan dus geen beroep worden gedaan op art. 6:258 BW. Dit werkt

ook andersom, bij onvoorziene omstandigheden kan er geen beroep worden gedaan op dwaling.

HC 6B, 14-03-2018; Schadevergoeding en ontbinding

Opties van de schuldeiser

De schuldeiser heeft in verschillende situaties verschillende opties. Zo zijn er de opties: nakoming, ontbinding, schadevergoeding of opschorting.

Nakoming

Door nakoming gaat een overeenkomst teniet. Er wordt soms echter niet of niet op tijd nagekomen. Daar gaat dit hoorcollege over.

Schadevergoeding

De vereisten voor schadevergoeding bij een tekortkoming in de nakoming staan in art. 6:74 BW. Bij lid 1 van dit artikel is nakoming reeds nog mogelijk. Voor een geslaagd beroep moet er aan alle vier de eisen worden voldaan. Deze eisen zijn: tekortkoming, toerekenbaarheid van de tekortkoming, schade en een causaal verband tussen de toerekenbare tekortkoming en de schade. De vraag of er een causaal verband staat tussen de tekortkoming en de schade is een feitelijke vraag. De tekortkoming en de toerekenbaarheid zelf zijn echter juridisch van aard. Bij lid 2 is nakoming blijvend onmogelijk, of er is sprake van verzuim. Bij lid 2 hoeft er echter maar aan een van de eisen te worden voldaan.

Tekortkoming

Bij tekortkoming gaat het om de verhouding tussen datgene wat de schuldenaar heeft gepresteerd tot dat wat hij zou presteren. De vraag die er dus is, is of de schuldenaar goed heeft gepresteerd. Als de schuldenaar is tekortgeschoten, dan is de vraag of de vordering opeisbaar is. Dit is het geval als er geen termijn is afgesproken. Stel dat er wel een termijn is afgesproken, dan is de vordering opeisbaar na het vervallen van de termijn. Betaling voor de vervaldag geldt echter niet als onverschuldigd. Stel je moet uiterlijk op 1 mei een geldvordering voldoen als schuldenaar, maar je voldoet al op 15 april, dan is dit dus verschuldigd betaald.

Toerekenbaarheid van tekortkoming

Hier is art. 6:75 BW van toepassing. Toerekenbaarheid kan voortvloeien uit schuld (verwijtbaarheid), de wet, rechtshandeling of verkeersopvattingen. Deze zullen hieronder behandeld worden.

Toerekening krachtens de wet

A slaat zijn meubels op bij een bedrijf, B. Een werknemer van B, C, veroorzaakt brand waardoor de meubels van A vernietigd worden. Is B aansprakelijk jegens A, ook al heeft hij geen schuld? B is hier aansprakelijk voor de schade, ondanks het ontbreken van schuld van zijn kant. Op grond van art. 6:74 jo. 6:76 BW is iemand namelijk aansprakelijk voor hulppersonen. Een ander voorbeeld: een timmerman, D, veroorzaakt tijdens een klus bij E schade wegen gebruik van een defecte boormachine. Is D aansprakelijk jegens E, ook al heeft hij geen schuld? D is aansprakelijk, hij heeft namelijk een hulpzaak gebruikt, ex. art. 6:74 jo. art. 6:77 BW. Hij is dus risicoaansprakelijk voor het niet goed functioneren van zijn hulpzaak. Waarom bestaan de toerekenbaarheid uit art. 6:76 BW en art. 6:77 BW?

- Profijt: je hebt zelf profijt aan de hulppersonen en hulpzaken die je gebruikt. Daarom is het eerlijk dat je ook de nadelen daarvan draagt.
- Controle: je hebt controle over wie je aanneemt bij je bedrijf als hulppersoon. Je hebt ook controle over de hulpzaken die je kiest te gebruiken. De schuldeiser staat hier helemaal buiten. Hulpzaken en hulppersonen die je zelf kiest liggen dus in jouw risicosfeer.
- Schadespreiding: de collectiviteit van alle mensen draagt de schade. Dit gebeurt bijvoorbeeld door producten 50 eurocent duurder te maken. Zo betaalt de klant collectief. Het kan ook anders worden verdeeld, er kunnen bijvoorbeeld verzekeringen worden afgesloten voor risicoaansprakelijkheid. Er zijn dus veel systemen van schadespreiding denkbaar.

Toerekening hulppersonen, ex. art. 6:76 BW

HR NJ 2002/495, Geldnet/Kwantum. Geldnet vervoert geld voor Kwantum. Een werknemer van Geldnet berooft het transport. Is Geldnet aansprakelijk voor de schade van Kwantum? De HR oordeelde dat dit niet het geval was. Volgens de HR is een hulppersoon iemand die betrokken is bij de "uitvoering van de verbintenis waarin is tekortgeschoten". De desbetreffende werknemer was niet bij het transport betrokken, dus hij werd niet aangemerkt als hulppersoon. De HR gaat uit van een beperkte definitie van hulppersonen. In deze casus kon dus geen beroep worden gedaan op art. 6:76 BW. N.B. Ook niet-werknemers kunnen hulppersoon zijn! Stel je bent aannemer en je stelt een onderaannemer aan. Die onderaannemer maakt gebruik van een zzp-er, dan is deze zzp-er ook jouw hulppersoon, ook al heb je zelf geen overeenkomst met hem.

Verskil tussen art. 6:170 en art. 6:76 BW

Bij art. 6:170 BW moet de hulppersoon een ondergeschikte zijn, bij art. 6:76 BW hoeft dit niet. Wel heeft art. 6:170 BW vaak een ruimere werking.

Fokker/Zentveld

HR 5 januari 1968, NJ 1968, 102, Zentveld/Assicurazioni (Fokker/Zentveld). Zentveld heeft een overeenkomst met Fokker. Op grond van deze overeenkomst verplaatst Zentveld een vliegtuigvleugel van Fokker met zijn kraanwagen. Een bout in de kraanwagen van Fokker bezwijkt. Als gevolg hiervan valt de vliegtuigvleugel op de grond waardoor er een schade ontstaat van meer dan een ton. In dit arrest heeft de HR de tenzij-formule geformuleerd die nu is gecodificeerd in art. 6:77 BW. Onredelijke aansprakelijkheid kan voortvloeien uit de inhoud en de strekking van de rechtshandeling, uit de verkeersopvattingen en uit de overige omstandigheden van het geval. Bij de verkeersopvattingen gaat het om de maatschappelijke opvatting. In deze casus vloede uit de verkeersopvattingen voort dat aansprakelijkheid van Zentveld onredelijk zou zijn. Fokker had zich namelijk verzekerd, daarom zou het risico bij hem moeten liggen. Dit komt een beetje raar over omdat het dan lijkt alsof je aansprakelijk bent omdat je verzekerd bent. Dat is niet wat de HR bedoelde. De gedachte is dat Fokker er naar verkeersopvattingen vanuit ging de aansprakelijk te moeten dragen voor eventuele schade. Dat blijkt uit het feit dat Fokker zich verzekerd had. Ook blijkt onredelijke aansprakelijkheid hier uit de overige omstandigheden. De vleugel viel namelijk maar een meter, maar de schade was meer dan een ton. Daarnaast verdiende Zentveld maar 17,50 euro per uur. Uit de verhoudingen blijkt dus dat het erg onredelijk zou zijn om Zentveld aansprakelijk te stellen. Daarom vond de HR dat Zentveld niet aansprakelijk was. Als de tenzij-formule niet zou bestaan, dan zou de rechter ook op art. 6:109 BW kunnen terugvallen. Dat wetsartikel stelt dat de rechter de schadevergoeding mag matigen als het in de omstandigheden leidt tot onaanvaardbare gevolgen.

Toerekening krachtens rechtshandeling

Aansprakelijkheid kan uitgebreid worden, maar het kan ook ingeperkt worden. Een voorbeeld van de uitbreiding van de aansprakelijkheid is: "De opdrachtnemer staat voor een periode van vijf jaar na (op)levering in voor het probleemloos functioneren van de machine." Een voorbeeld van de beperking van toerekenbare factoren is: "De schuldenaar is niet aansprakelijk indien de uitvoering van de overeenkomst wordt verhinderd door externe omstandigheden gelegen buiten de wil van de schuldenaar, zelfs niet als deze ten tijde van de totstandkoming van de overeenkomst voorzienbaar waren."

Art. 6:74 lid 2 BW

In lid 2 van art. 6:74 BW is er sprake van onmogelijkheid van nakoming of verzuim. In beide gevallen heb je als schuldeiser direct recht op schadevergoeding. Wanneer de prestatie blijvend onmogelijk is, ontstaat terstond recht op schadevergoeding. In andere gevallen dient de schuldenaar eerst in verzuim te zijn, ex. art. 6:81 BW. Hier is nakoming nog wel mogelijk.

Verzuim, ex. art. 6:81 BW

Verzuim kan op twee manieren optreden, door een ingebrekestelling of van rechtswege. Ingebrekestelling is de hoofdregel. Dit is geregeld in art. 6:82 BW. Het van rechtswege optreden van verzuim is een uitzondering op de hoofdregel van ingebrekestelling. Het is geregeld in art. 6:83 BW. Er zijn drie redenen voor het van rechtswege optreden van verzuim.

- Sub a: fatale termijn. Hiervan is sprake als er een datum in de overeenkomst staat. Maar als er bijvoorbeeld een termijn staat van: “circa 1 of 2 maanden”, dan is er geen sprake van een fatale termijn. In dat geval is een ingebrekestelling dus wel vereist.
- Sub b: bij verplichting tot schadevergoeding uit wanprestatie of onrechtmatige daad. Hier vloeit een verbintenis dus voort uit wanprestatie of uit onrechtmatige daad. In het geval van onrechtmatige daad moet iemand bijvoorbeeld een schadevergoeding betalen op grond van onrechtmatige daad, en wordt deze schadevergoeding vervolgens niet betaald. Dan kun je de schadevergoeding eisen op grond van art. 6:74 jo. art. 3:81 jo. art. 3:83 sub b BW. Een leidende vraag is hier wat de schade is die de schuldeiser door het verzuim lijdt. Dit wordt bepaald door de wettelijk rente. Je hoeft dus als schuldeiser niet aan te tonen hoe je rente had gehad over je geld als je het op de bank had kunnen zetten. Je kunt je namelijk gewoon beroepen op de wettelijk rente.
- Sub c: mededeling van de schuldenaar. Als de schuldenaar kenbaar maakt dat hij niet op tijd zal kunnen nakomen, dan is er van rechtswege verzuim.

Art. 6:82 BW

Zoals net al naar voren kwam is de ingebrekestelling het uitgangspunt in de wet. Voor ingebrekestelling moet er eerst een schriftelijke aanmaning zijn waarin een redelijke termijn wordt gesteld, ex. art. 6:82 lid 1 BW. Wanneer de schuldenaar tijdelijk niet kan nakomen of wanneer blijkt dat aanmaning zinloos zal zijn, kan ingebrekestelling plaatsvinden door een schriftelijke mededeling van aansprakelijkstelling, ex. art. 6:82 lid 2 BW.

Vertragingsschade

Het gaat hier om vertragingsschade bij te late betaling van een geldsom. Dit kan het beste worden uitgelegd aan de hand van een casus. A heeft zijn bedrijf tegen brand verzekerd bij verzekeraar B, Het bedrijf van A brandt af, B wilt echter niet uitkeren. Uiteindelijk wordt A door de rechter in het gelijk gesteld. Ondertussen is A failliet gegaan. Iets wat niet gebeurt was als B gelijk had uitgekeerd. Kan A de schade ten gevolge van zijn faillissement op B verhalen? Het antwoord hierop is nee. Dit blijkt uit art. 6:119 jo art. 6:119a BW. De schade van het te laat betalen wordt namelijk berekend via de wettelijke rente. Stel een bedrijf had bewust niet uitgekeerd, dan wordt het anders. Dan is er sprake van opzettelijke wanprestatie.

Vereisten voor ontbinding, ex. art. 6:265 BW

Bij ontbinding moet het gaan om een wederkerige overeenkomst! Dat blijkt uit de plaats van het wetsartikel in het BW. Uit lid 1 blijkt dat ontbinding mag plaatsvinden bij elke tekortkoming van een verbintenis, tenzij de tekortkoming ontbinding niet rechtvaardigt. N.B. hier is tekortkoming tijdelijk of blijvend onmogelijk. In lid 2 is tekortkoming niet tijdelijk of blijvend onmogelijk. Volgens dit lid moet er dan sprake zijn van verzuim, wil er een geldige ontbinding van de overeenkomst plaatsvinden.

Gevolgen van ontbinding

Bij ontbinding moeten de prestaties over en weer worden teruggedraaid. Je kunt ook gedeeltelijk ontbinden. Het kan ook zo zijn dat verbintenissen nog niet zijn uitgevoerd, dan ben je ‘bevrijdt’ uit de overeenkomst. Een en ander is geregeld in art. 6:271 BW.

Ongedaanmakingsverbintenissen

N.B. Ontbinding heeft geen terugwerkende kracht! Art. 6:74 BW is van toepassing op ongedaanmakingsverbintenissen. Deze kunnen namelijk ook niet-nagekomen worden, dan moet er daar uiteraard een regeling voor zijn. Het kan zo zijn dat ongedaanmaking niet mogelijk is. Als

ongedaanmaking toevallig onmogelijk is, dan is de schuldenaar draagplichtig. Dit is af te leiden uit art. 6:74 BW. Zie ook art. 6:273 BW. Als ongedaanmaking naar haar aard onmogelijk is, dan wordt dit opgelost via art. 6:272 BW. De waarde van de verbintenis moet dan worden vergoed.

Art. 6:265 lid 1 BW: tenzij I

Het gaat hier om verplichtingen die de kern van de prestatie raken en verplichtingen die niet de kern van de prestatie raken. Ontbinding is namelijk alleen mogelijk als een kernverplichting is geschonden. Je moet hierbij volgens de HR kijken naar alle omstandigheden van het geval. Belangrijk is dus dat je niet op voorhand onderscheid moet maken tussen kernbedingen en andere bedingen. Het kan namelijk het geval zijn dat de HR van mening is dat een bepaalde omstandigheid zo belangrijk is in een casus, dat de HR een beding wat eigenlijk geen kernbeding is, wel als een kernbeding aanmerkt. De bewijslast bij de vraag of een beding al dan niet een kernbeding is, ligt bij de schuldenaar.

Twickler/R

HR NJ 2000, 208. Twickler verhuurt een markterrein aan R waarop R een snackbar exploiteert. In de huurovereenkomst tussen de partijen staat dat niet gehandeld mag worden in strijd met de wet en dat geen gevaar mag worden veroorzaakt voor intrekking van de vergunning. R wordt echter 2 keer veroordeeld wegens het overtreden van de Warenwet. Om deze reden vordert Twickler ontbinding. Volgens de rechtbank was ontbinding in dit geval niet mogelijk. De tekortkomingen van R raken namelijk niet de kern van de prestatie, R betaalt zijn huur namelijk op tijd en hij maakt net gebruik van het perceel.

Art. 6:265 lid 1 BW: tenzij II

Moet je je bij ontbinding laten leiden door de positie van de wederpartij? Dit is bepaald in het arrest Tromp en Tromp/Regency Residence, HR NJ 1996, 160. Regency Residence koopt een stuk grond van Tromp en Tromp. Regency Residence betaalt ongeveer 10% van de koopprijs. Vervolgens stelt Tromp en Tromp Regency Residence in gebreke voor het resterende deel van de koopprijs. Tromp en Tromp ontbindt dan de overeenkomst. Bijna 2 maanden later biedt Regency Residence aan de koopprijs volledig te voldoen en Tromp en Tromp schadeloos te stellen. Mag de schuldeiser, Tromp en Tromp, toch kiezen voor ontbinding, ook al is er een alternatief dat niet nadeliger is voor hem? Volgens de HR mag dit in dit geval. Je hoeft hier geen rekening te houden met de wederpartij. Volgens de HR is ontbinding een vrij laagdrempelig instrument, het is eenvoudig in te zetten. In de wet staat immers dat iedere tekortkoming in de nakoming de bevoegdheid schept tot ontbinding. N.B. De tekortkoming moet natuurlijk wel fors genoeg zijn om een ontbinding te rechtvaardigen!

Om het voorgaande wat wezelijker te maken volgen nu een aantal casussen die dienen ter verheldering.

Ontbinding I

Hof Amsterdam WR 2008/55. In deze casus huurt het echtpaar M een woning van een Woonstichting. In de overeenkomst staat dat het gehuurde uitsluitend gebruikt mag worden als woning. Vervolgens vindt de politie 900 kg vuurwerk in het pand. De echtgenote stelt dat zij hiervan niet op de hoogte was. Kan de overeenkomst in dit geval worden ontbonden? De tekortkoming rechtvaardigde hier de ontbinding. Vuurwerk is namelijk gevaarlijk, het had kunnen leiden tot ernstige gevolgen. De tekortkoming is dus fors, waardoor ontbinding rechtvaardig is.

Ontbinding II

Hof Arnhem WR 2004/290. Er worden 159 hennepplanten gevonden in een huurwoning. Er is geen stankoverlast en ook geen schade aan de huurwoning. De vader van het gezin dat in de huurwoning woont, is gehandicapt. Daarnaast zijn de kinderen nog jong, gezien hun ontwikkeling hebben zij belang bij niet-verhuizen. Tevens is het vinden van een nieuwe woning lastig voor het gezin. Het gerechtshof bepaalde hier dat ondanks al deze ongelukkige omstandigheden, ontbinding wel wordt gerechtvaardigd. Er was immers een zeer forse tekortkoming in de nakoming van de verbintenis.

Ontbinding III

Hof Den Bosch Prg. 2012/83. In deze casus worden er 128 hennepplanten gevonden in een huurwoning. De huurder is verstandelijk gehandicapt, en hij is een hart- en suikerpatiënt. In de zaak werd gesteld dat een derde, die ook de sleutel van het pand bezat, eigenaar was van de kwekerij. Het verweer dat hier gevoerd werd is dat de tekortkoming, in de vorm van het houden van hennepplanten, niet kon worden toegerekend aan de huurder. Toerekening is echter geen vereiste voor ontbinding, ex. art. 6:265 BW. Ontbinding was hier, ondanks de schrijnende omstandigheden, wel rechtvaardig.

Ontbinding III

Kantonrechter Helmond WR 2007/5. Hier werden 80 hennepplanten gevonden op de zolder van een huurwoning. In de huurwoning woonde een gezin met 4 kinderen. De vrouw stelde dat zij met geweld door haar man werd gedwongen de hennepplanten te tolereren. Het beleid van de desbetreffende verhuurder is dat de huurovereenkomst werd ontbonden in geval van gevaarlijke situaties en/of ernstige overlast. Dat is niet aangetoond door de verhuurder. In deze casus was er geen ontbinding van de huurovereenkomst, ondanks de forse tekortkoming in de nakoming van de verbintenis. Hieruit blijkt dat het kan variëren of er ontbinding is door de omstandigheden van het geval. Het is als advocaat daarom lastig om je cliënt te adviseren. Aan de andere kant biedt het ruimte voor creativiteit.